

учнів молодшого шкільного віку: навчально-методичний посібник. Ч.1. К., 384 с.

References

1) **Golub, N.M.** (2017). Napriamy roboty z formuvannia zmistovo-smyslovoi storony pysemnoho movlennia u molodshykh shkoliariv iz zahalnym nedorozvynenniam movlennia, zatrymkoiu psykhichnoho rozvytku. Zbirnyk nauk. prats «Aktualni pytannia korektsiinoi osvity (pedahohichni nauky)», 10, 88-96.; 2) **Golub, N.M.** (2017). Osoblyvosti formuvannia navychky vyraznoho chytannia u molodshykh shkoliariv iz ZNM ta porushenniamy pysemnoho movlennia. Naukovyi visnyk Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky – Pedahohichni nauky, 1 (350), 135-141. 3) **Golub, N.M.** (2019). Dydaktychnyi material z korektsii ta rozvytku pysemnoho movlennia uchniv molodshoho shkilnoho viku: navchalno-metodychnyi posibnyk. Ch.1. K., 384 s.

Стаття отримання 22.03.2022 р.

УДК 37.011.3-051:37.091.31-056.313

DOI 10.32626/2413-2578.2022-19.81-91

О.І.Дмитрієва

dmitroxana@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-8869-8156>

О.В.Швець

oksana.shvec@ukr.net

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ СТАВЛЕННЯ ПЕДАГОГІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ ШКОЛЯРІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Відомості про авторів: Дмитрієва Оксана, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Кам'янець-Подільський, Україна. У колі наукових інтересів: правова освіта школярів з порушеннями слуху, психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами у спеціальних та інклюзивних закладах, використання жестової мови у

процесі навчання, виховання та розвитку дітей з порушеннями слуху. E-mail: dmitroxana@gmail.com . **Швець Оксана**, магістр зі спеціальної освіти, вчитель біології, природознавства і хімії Піщанської спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату Вінницької обласної Ради. E-mail: oksana.shvec@ukr.net

Contact: Oksana Dmitriieva, PhD in Pedagogy, Associate Professor at the Department of Special and Inclusive Education of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, Kamianets-Podilskyi, Ukraine. Academic interests are: legal education of pupils with hearing impairment, psychological and pedagogical maintenance of children with special educational needs in terms of special and inclusive schools, the usage of sign language in the process of education and development of children with hearing impairment. E-mail dmitroxana@gmail.com . **Oksana Shvets**, Master of Special Education, Biology, Nature Sciences and Chemistry teacher at the Pishchanka Special Boarding School of the Vinnytsia Regional Council. Academic interests are: self-oriented learning and the use of project technologies in the education of pupils with special educational needs. E-mail oksana.shvec@ukr.net

Відомості про наявність друкованих статей: Дмитрієва О.І. Використання практичних видів діяльності у процесі формування правосвідомості старшокласників з порушеннями слуху //Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки) : Збірник наукових праць / за ред. В.М.Синьова, О.В.Гаврилова. Вип. 14. В 2-х т., том 2. Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006, 2019. С. 80-92. **Дмитрієва О.І.** Окремі аспекти розвитку особистості молодших школярів з порушеннями слуху. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. : наук. журнал/ голов. ред. А.А. Сбруєва. Суми: Вид-во Сум ДПУ імені А.С.Макаренка, 2020. 9 (103). С. 43-54. **Дмитрієва О.І., Чопік О.В.** Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні старшокласників з порушеннями інтелектуального розвитку. Інформаційні технології і засоби навчання. К. Том 86. №6. (2021). С.30-51.

Дмитрієва О.І., Швець О.В. Дослідження проблеми ставлення педагогів до використання інноваційних технологій у навчанні школярів з інтелектуальними порушеннями. У статті представлено аналіз результатів дослідження проблеми ставлення педагогів спеціального закладу освіти до використання інноваційних технологій

у процесі навчання школярів з порушеннями інтелектуального розвитку.

З'ясовано, що використання інноваційних технологій у навчально-виховному процесі сучасних закладів загальної середньої освіти є актуальною проблемою сьогодення освіти України. Науковцями здійснено низку досліджень, визначено поняття «інноваційні технології», здійснено їх опис та класифікацію, зазначено, що на сьогодні ефективність діяльності творчого педагога пов'язана із поєднанням традиційних та інноваційних технологій, які сприяють підвищенню пізнавальної активності та мотивації школярів, індивідуалізації та диференціації навчання, підвищенню рівня самостійності учнів, в тому числі, школярів з порушеннями інтелектуального розвитку.

Однак, практичне застосування інноваційних технологій у освітньому процесі закладів спеціальної освіти викликає певні труднощі у педагогів, що працюють з учнями з порушеннями інтелектуального розвитку; усі педагоги позитивно ставляться до пропозицій надання допомоги в оволодінні практичними навичками використання інноваційних технологій, визнаючи застосування їх у сучасному навчальному процесі необхідними і результативними.

Ключові слова: школярі з порушеннями інтелектуального розвитку, інноваційні технології, педагоги, спеціальний заклад освіти.

Dmitriieva O.I., Shvets O.V. Research of the problem of teachers' attitude to the innovative technologies usage in teaching pupils with intellectual disabilities. Analysis of the research results of the problem of the teachers' attitude at a special educational institution to the usage of innovative technologies in the learning process of pupils with intellectual disabilities is represented in this article.

It was found that the use of innovative technologies in the educational process of modern secondary schools is an urgent problem in the current education of Ukraine. Scientists have conducted a number of studies, defined the concept of «innovative technologies», described and classified them, noted that today the effectiveness of creative education is associated with a combination of traditional and innovative technologies that enhance cognitive activity and motivation of students, individualization and differentiation of education, increasing the level of independence of pupils, including pupils with intellectual disabilities.

However, the practical application of innovative technologies in the educational process of special education institutions causes some difficulties for teachers. The results of a study conducted at a special education institution showed that it is difficult for teachers to define the concept of «innovative technologies», to determine which innovative technologies they use in their own activities. Among the technologies most commonly used by educators in teaching children with intellectual disabilities are game technology, interactive learning technology, information and computer technology, project technology, and self-centered learning technology.

Although the vast majority of teachers (95%) believe that the use of innovative technologies in the learning process of pupils with intellectual disabilities has a positive effect on the quality of pupils' learning, only 25% of respondents admitted to using innovative technologies during their lessons. At the same time, some teachers prefer traditional forms and methods of teaching pupils with intellectual disabilities, consider them effective and efficient in teaching this category of children with special educational needs. Teachers have difficulties in using innovative technologies during their professional activities: 40% of teachers lack computer skills, 40% of respondents do not have enough knowledge about innovative technologies and 20% of respondents indicated that the cause of their difficulties is insufficient financial resources and technical base of the educational institution.

The research showed that all teachers are positive about the proposals to assist in mastering the practical skills of using innovative technologies, recognizing their use in the modern educational process necessary and relevant.

Key words: pupils with intellectual disabilities, innovative technologies, teachers, special educational institution.

Постановка проблеми. Сучасні соціально-економічні, суспільно-політичні й культурні процеси, які відбуваються в Україні, а також світові тенденції гуманізації та інтеграції суспільства зумовили суттєві зміни у галузі освіти. Наразі постають нові стратегічні завдання та цілі, застосовуються інноваційні навчальні та виховні технології, оновлюються зміст і форми організації освітнього процесу, запроваджуються більш ефективні технології навчання, які ґрунтуються на нових методологічних засадах та сучасних дидактичних принципах.

На сьогодні в умовах оновлення вітчизняної освіти великого значення набуває проблема створення сприятливих умов для розвитку, виховання й навчання дітей з інтелектуальними порушеннями, що відповідали б завданням реформування освіти на шляху до її відкритості й демократичності, а також доступності й реалізації головних положень Нової української школи.

Сам процес модернізаційних перетворень в сфері освіти вимагає залучення у середовище спеціальних закладів інноваційних засобів навчання, які б забезпечили реальний продуктивний розвиток та саморозвиток особистості дитини, враховуючи її індивідуальні особливості. Поєднання традиційних та інноваційних засобів у навчанні дітей з порушенням інтелектуального розвитку дає додаткову можливість педагогам підвищувати власну продуктивність праці, самотійну складову роботи дітей, стимулює процес мислення, роблячи при цьому навчання цікавим і насиченим, яскравим і різноманітним. Саме тому актуальною на сьогодні є проблема використання інноваційних технологій у навчанні дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти проблеми застосування інноваційних технологій досліджували О. Арламов, І. Бех, В. Загвязинський, В. Журавльов, В. Сластьонін, А. Хуторський та ін. Значна увага надавалась дослідженню проблеми розробки та впровадженню інноваційних технологій в освітній процес (І. Дичківська, О. Пехота, І. Підласий, О. Пометун, О. Савченко та ін.).

Особливості впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес початкової школи розглядали Г. Альтшуллер, О. Біда, І. Волков, П. Ерднієв, Г. Коберник, С. Куганов, Л. Тарасов, І. Якиманська. Зазначеній проблемі присвячено низку праць, що розкривають специфіку та вимоги використання інноваційних технологій у роботі з молодшими школярами.

Проблему використання інноваційних технологій навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку досліджували І. Бобренко, В. Бондар Г. Блеч, Ю. Войтюк І. Демічева, Я. Дідух, О. Дмитрієва, О. Крижанівська, С. Трикоз, О. Попович, О. Чеботарьова, О. Чопік, Ю. Фокін, Н. Ярмола та інші. Зокрема, досліджувалась проблема особливостей компетентісно спрямованого навчання та корекційно-розвивальної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями у

освітньому просторі згідно Концепції НУШ та впровадження в практику інноваційних педагогічних технологій (Г. Блеч, С. Трикоз, Н. Ярмола, І. Бобренко, О. Чеботарьова); особливостей використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні старшокласників з порушеннями інтелектуального розвитку (О. Дмитрієва, О. Чопік).

Разом з тим, проблема ставлення педагогів до використання інноваційних технологій у навчанні школярів з інтелектуальними порушеннями потребує подальшого дослідження.

Мета статті – представити результати дослідження проблеми ставлення педагогів спеціального закладу загальної середньої освіти до використання інноваційних технологій у навчанні молодших школярів з інтелектуальними порушеннями.

Виклад основного матеріалу. У сучасних соціально-економічних умовах нагальною є потреба суспільства у підготовці учнів до самостійного життя. Це стосується й вихованців спеціальних закладів загальної середньої освіти, для яких характерні обмежені адаптаційні та інтеграційні можливості. Підготовка таких дітей до життя передбачає удосконалення системи спеціальної освіти і передусім пошук шляхів підвищення ефективності процесу навчання у школі, одним з яких є використання інноваційних технологій у навчально-виховному процесі.

До основних понять інноваційних технологій дослідники відносять нестандартні уроки, індивідуальну роботу, контроль та оцінку навчальних досягнень учнів(через контрольні роботи, тести, завдання, робочі зошити тощо), кабінетне, групове і додаткове навчання, факультативи за вибором учнів, проблемне і модульне навчання, навчання за допомогою комп'ютерів, мультимедійних технологій, Інтернет-ресурсів тощо [4]. Розглядаючи психолого-педагогічні інновації як новостворені (застосовані) або вдосконалені технології чи проекти, що істотно змінюють обсяги, структуру та якість педагогічного процесу виділено такі технології: розвивального навчання (Д. Ельконін, В. Давидов, О. Дусавицький, В. Паламарчук), особистісно-орієнтованого навчання(О. Савченко, С. Подмазін), колективного навчання (Н. Бібін, Л. Кочина), модульно-розвивального навчання(А.Фурман), життєтворчого навчання(І. Єрмаков), особистісно-орієнтованого виховання(І. Бех), психологічного управління (Л. Карамушка, Н. Коломінський) та інші [1, 2].

До навчальних інноваційних технологій прийнято відносити таку сукупність операційних дій педагога з учнем, у результаті якої суттєво

поліпшується ставлення учнів до навчального процесу. Серед них значне місце належить таким технологіям: особистісно-орієнтовані, інтеграційні, колективної дії, інформаційні, дистанційні, розвивальні тощо [5].

Теоретичний аналіз літературних джерел та практика роботи свідчать про те, що педагоги сучасних закладів загальної середньої освіти неоднозначно оцінюють можливості інноваційних технологій та визнають ефективність їх застосування.

З метою виявлення ставлення педагогів до впровадження інноваційних технологій у процес навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку, нами було проведене експериментальне дослідження, що складалося з таких аспектів: аналіз педагогічної документації, зокрема календарні та поурочні плани педагогів, що працюють з молодшими школярами з порушеннями інтелектуального розвитку, анкетування педагогів спеціального закладу загальної середньої освіти; спостереження за навчально-виховним процесом закладу освіти. У дослідженні взяли участь 20 педагогів спеціального закладу загальної середньої освіти.

Аналіз календарно-тематичних планів продемонстрував, що педагоги початкових класів в своєму плануванні передбачають застосування ігрових технологій, зокрема, на уроках перевірки якості засвоєння знань і умінь; планують короткотривалі проекти у процесі вивчення кожної теми. Аналіз поурочних планів продемонстрував, що вчителі певною мірою використовують інноваційні технології, зокрема, інформаційно-комунікаційні, комп'ютерні, ігрові та проектні технології, технологію проблемного навчання, технологію інтерактивного навчання, технологію особистісно-орієнтованого навчання. Можна зазначити, що є певна частина педагогів, які використовують інноваційні технології, зокрема, технологію інтерактивного навчання, лише під час відкритих уроків.

Однак, частина педагогів надає перевагу традиційним методам навчання, вважаючи, що вони є ефективнішими. Такі переконання притаманні педагогам старшого віку. Впровадження інноваційних технологій для них є проблематичним з певних причин: небажання відступати від традиційних методів навчання та багаторічного напрацьованого досвіду, небажання вдосконалювати вміння щодо роботи з технічними засобами навчання; потреба витратити багато часу та необхідність систематично поповнювати свої знання щодо використання даних технологій тощо.

З метою з'ясування ставлення педагогів до використання інноваційних технологій у процесі навчання школярів з

інтелектуальними порушеннями, нами було розроблено анкету та проведено анонімне опитування педагогів.

Зміст анкети містив, зокрема, питання, які стосувалися тривалості роботи педагогів у спеціальному закладі освіти; визначення впливу інноваційних технологій на якість знань учнів; частоти використання інноваційних технологій у власній педагогічній діяльності; визначення причин недостатнього використання інноваційних технологій у процесі навчання школярів з інтелектуальними порушеннями; потреби, на думку респондентів, щодо використання інноваційних технологій у навчанні дітей з інтелектуальними порушеннями; труднощів, що виникають у педагогів у процесі використання інноваційних технологій у професійній діяльності.

Результати, отримані у процесі анкетування, представлено на рисунках 1-5:

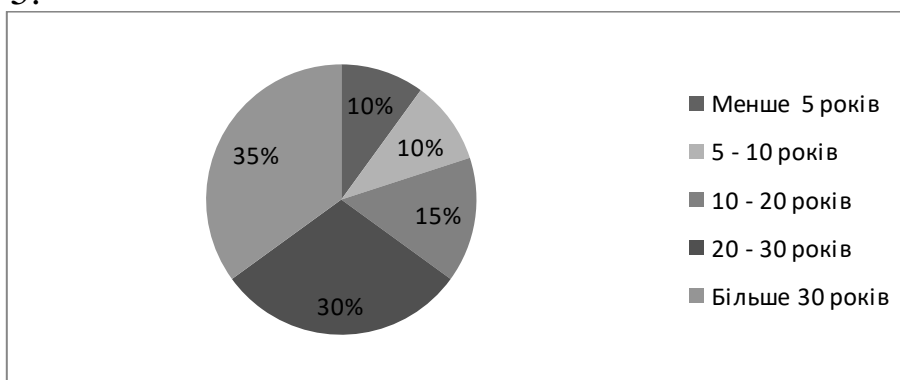

Рис. 1. Тривалість роботи педагогів у спеціальному закладі освіти

За результатами опитування можна зробити висновок, що переважна більшість респондентів – педагоги із значним досвідом роботи від 10 до більше 30 років. Лише 10% опитаних працюють менше 10 років та 10% – менше 5 років.

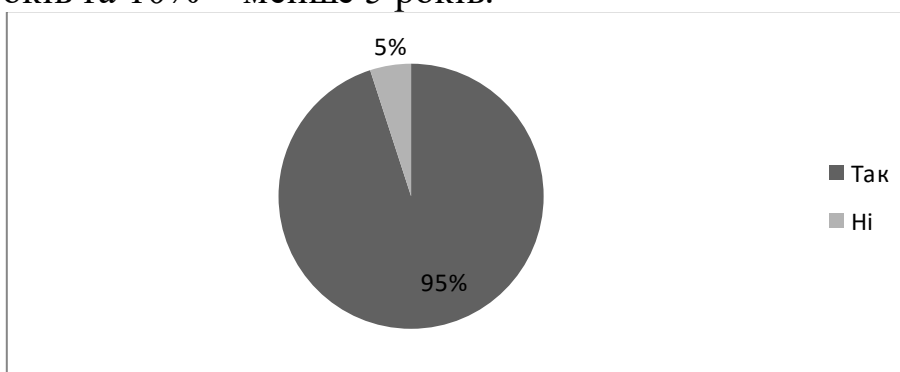

Рис. 2. Вплив інноваційних технологій на якість засвоєння знань учнями

95% педагогів вважають, що використання інноваційних технологій у процесі навчання школярів з інтелектуальними

порушеннями позитивно впливає на якість засвоєння знань учнями і лише 5% заперечують це.

Разом з тим, ці відповіді лише частково співвідносяться з відповідями на наступне запитання анкети: «Чи використовуєте Ви інноваційні технології у власній роботі?»:

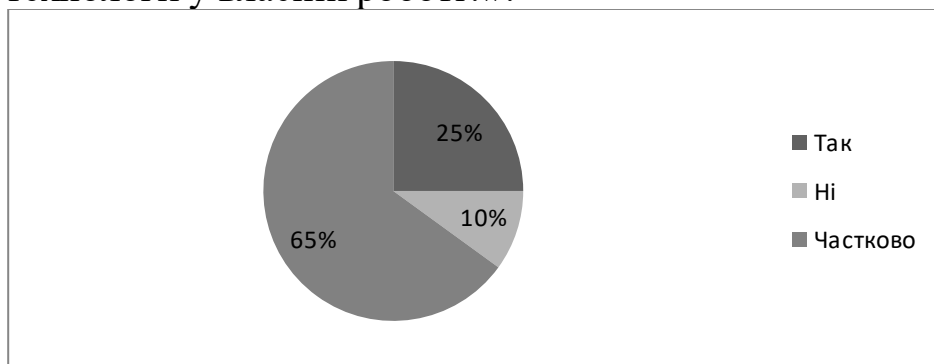

Рис. 3. Використання інноваційних технологій педагогами

Як бачимо, лише 25% опитаних використовують інноваційні технології під час навчання школярів, переважна більшість (65%) використовують частково. Є категорія педагогів, які взагалі не використовують інноваційні технології у власній педагогічній діяльності.

З'ясовуючи, як часто відбувається використання педагогами інноваційних технологій у процесі навчання учнів з порушеннями інтелектуального розвитку, нами отримані результати, представлені на рис. 4:

Рис. 4. Частота використання інноваційних технологій педагогами

Отже, більша частина опитуваних використовує інноваційні технології кілька разів на місяць або лише на відкритих уроках.

Оскільки стосовно використання інноваційних технологій більша частина педагогів (75%), відчувають труднощі, ми спробували їх конкретизувати.

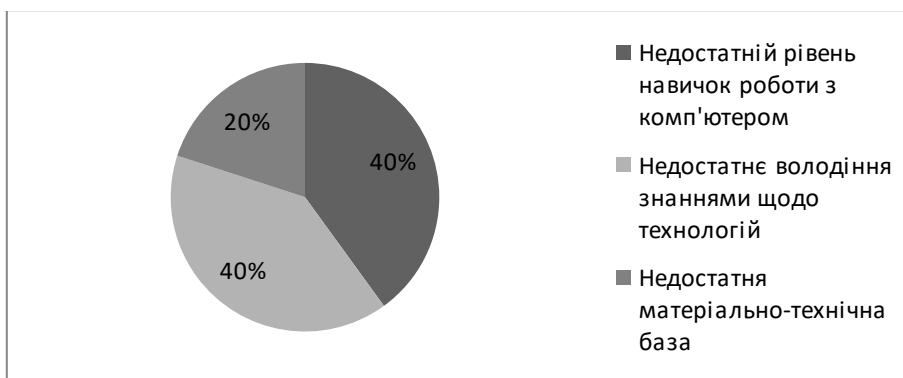

Рис. 5. Труднощі використання інноваційних технологій

Отже, 40% педагогів не вистачає навичок роботи з комп'ютером, 40% опитаних недостатньо володіють знаннями щодо інноваційних технологій та 20% респондентів вказали, що причиною труднощів які виникають у них є недостатня матеріально-технічна база закладу освіти.

Спостереження за навчально-виховним процесом дозволило зробити висновок, що значна частина педагогів надають перевагу традиційним формам роботи з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку, вважають саме їх дієвими та результативними, вважають, що використання інноваційних технологій є певною даниною модних тенденцій в освіті, які, однак, не сприяють ефективності навчання школярів та впливають на стан здоров'я школярів. Варто зазначити, що таке ж твердження висловлювали педагоги стосовно власного ставлення до використання інформаційно-комунікативних технологій у навчанні старшокласників з інтелектуальними порушеннями[3]. Проте, частина педагогів вважають, що використання інноваційних технологій сприяє не лише підвищенню рівня ефективності навчання дітей з інтелектуальними порушеннями, а й надає можливості власного методичного та практичного професійного зростання, збагачення досвіду, а також можливості бути у центрі сучасних тенденцій розвитку освіти України і світу.

Висновки. Результати проведеного дослідження засвідчили, що, незважаючи на позитивне ставлення більшості педагогів до використання інноваційних технологій у навчанні школярів з порушеннями інтелектуального розвитку, воно має здебільшого ознайомчий характер. Стосовно практики використання інноваційних технологій педагоги відчують певні труднощі у їх визначенні, ефективності їх використання у повсякденній роботі, прогнозуванні результативності від їх застосування. Саме тому значна частина педагогів надають перевагу тим формам і методам роботи з учнями, які є для них звичними, традиційними. Разом з тим, проведене дослідження сприяло певній зміні поглядів педагогів стосовно

використання інноваційних технологій у навчанні школярів з інтелектуальними порушеннями; вони підтвердили своє бажання більше дізнатися про інноваційні технології навчання та визнали їх актуальність та ефективність у навчанні учнів з порушеннями інтелектуального розвитку.

Перспективу дослідження вбачаємо у розробці методичного забезпечення процесу використання інноваційних технологій у навчанні молодших школярів з порушеннями інтелектуального розвитку та впровадженні його у практику роботи спеціального закладу загальної середньої освіти.

Бібліографія

1. Андросова Н. Інноваційні технології в школі// Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки. 2010. Вип.91. С.29-34. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2010_91_8 **2. Даниленко Л.І.** Теорія і практика інноваційної діяльності в загальній середній школі// Управління освітою. 2001. №3. С.18-24. **3. Дмитрієва О.І., Чопік О.В.** Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні старшокласників з порушеннями інтелектуального розвитку. Інформаційні технології і засоби навчання. К. Том 86. №6. (2021). С.30-51. **4. Химинець В.В.** Інновації в сучасній школі. Ужгород, 2004. 168 с. **5. Химинець В.В.** Інноваційна освітня діяльність. Ужгород, 2007. 363 с.

References

1. Androsova N. Innovatsiini tekhnolohii v shkoli// Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka. Serii: Pedahohichni nauky. 2010. Vyp.91. S.29-34. Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2010_91_8 **2. Danylenko L.I.** Teoriiia i praktyka innovatsiinoi diialnosti v zahal'nii serednii shkoli// Upravlinnia osvitoiu.2001. №3. S.18-24. **3. Dmitriiiva O.I., Chopik O.V.** Usage of the Information and Communication Technologies in Education of Senior Pupils with Intellectual Development Disorders. Informatsiini tekhnolohii I zasoby navchannia. K. Tom 86. №6. (2021). S.30-51. **4. Khymynets V.V.** Innovatsii v suchasnii shkoli. Uzhhorod,2004. 168 s. **5. Khymynets V.V.** Innovatsiina osvitiia diialnist. Uzhhorod,2007. 363 s.

Авторський внесок: Дмитрієва О.І. – 50%, Швець О.В. – 50%.

Стаття отримана 11.04.2022 р.